

та методів, будучи ціннісно демократичною, здатна вдосконалювати та осучаснювати правила забезпечення суспільного та міждержавного політичного діалогу.

В цьому сенсі Ф. Фукуяма був і правий і неправий, коли казав про «кінець історії» з приводу остаточної перемоги ліберальної демократії. Адже вона є найбільш наближеною до «правильної», складеної у відповідності до ціннісного ідеалу, сучасною формою втілення демократії, але ніяк не достатньою, історично не остаточною.

Список використаних джерел

1. Політологія. Довідник / М. І. Обушний, А. А. Коваленко, О. І. Ткач; За ред. М. І. Обушного. – Київ: видавництво «Довіра», 2004. – 599 с.
2. Колпаков В. К., Кузьменко О. В. Адміністративне право України: Підручник. – К.: Юрінком Інтер, 2003. – 544 с.
3. Шляхтун П. П. Політологія: історія та теорія: підручник / П. П. Шляхтун. – К.: Видавничо-поліграфічний центр «Київський університет», 2010. – 451 с.
4. Философский энциклопедический словарь / Редкол.: С. С. Аверинцев, Э. А. Араб-Оглы, Л. Ф. Идъичев и др. – 2-е изд. – М.: «Советская энциклопедия», 1989. – 815 с.
5. Лісовий В. Культура – ідеологія – політика. – К.: Видавництво ім. О. Теліги, 1997. – 352 с.
6. Здравомыслов А. Г. Потребности, интересы, ценности. – М.: Политиздат, 1986. – 223 с.

References

1. Politologija. Dovidnyk / M. I. Obushnyj, A. A. Kovalenko, O. I. Tkach; Za red. M. I. Obushnogo. – Kyi'v: vydavnytvo «Dovira», 2004. – 599 s.
2. Kolpakov V. K., Kuz'menko O. V. Administratyvne pravo Ukraïny: Pidruchnyk. – K.: Jurinkom Inter, 2003. – 544 s.
3. Shljahtun P. P. Politologija: istorija ta teorija: pidruchnyk / P. P. Shljahtun. – K.: Vydavnycho-poligrafichnyj centr «Kyï'vs'kyj universytet», 2010. – 451 s.
4. Filosofskij jenciklopedicheskij slovar' / Redkol.: S. S. Averincev, Je. A. Arab-Ogly, L. F. Id'ichev i dr. – 2-e izd. – M.: «Sovetskaja jenciklopedija», 1989. – 815 s.
5. Lisovyj V. Kul'tura – ideologija – polityka. – K.: Vydavnytvo im. O. Teligy, 1997. – 352 s.
6. Zdravomyslov A. G. Potrebnosti, interesy, cennosti. – M.: Politizdat, 1986. – 223 s.

Fedorchenko V. M., candidate of political science, associate professor, Taras Shevchenko National University of Kyiv (Ukraine, Kyiv), fvm65@ukr.net

Democracy as the political value

This article focuses on the essence, political content and forms of democracy. There are analyzed ideological sources and basic approaches to understanding democracy as a political value and the reasons for its actualization in contemporary conditions. There are generalized the principles and norms for creating and implementing rules for an all-encompassing and unlimited political dialogue in society and between states as a central idea of the value dimension of democracy.

Keywords: politics, democracy, political value, political dialogue, democracy.

* * *

УДК 329.285:329.281

Шипунов Г. В.,

кандидат політичних наук, доцент кафедри теорії та історії політичної науки, Львівський національний університет ім. Івана Франка (Україна, Львів), gennadij.shipunov@gmail.com

АНАРХО-СИНДИКАЛІЗМ ЯК НАПРЯМ ІДЕЙНО-ІНСТИТУЦІЙНОЇ ЕВОЛЮЦІЇ ЛІВОГО ПОЛІТИЧНОГО РУХУ

На основі аналізу ідей П.-Ж. Прудона, М. Бакуніна, Ж. Сореля, П. Кропоткіна та Р. Роккера, а також дослідження засадничих етапів

інституційного оформлення революційного синдикалізму з'ясовано, що в ідеологічному вимірі анархо-синдикалізм є результатом ідейного синтезу анархізму та революційного синдикалізму. Обґрунтовано, що цей синтез відбувся на базі таких основних засад: у боротьбі за свої інтереси робітники мають створити власні, засновані на принципах самоорганізації та самоуправління об'єднання (синдикати), які повинні стати основним інструментом революційного повалення капіталістичної системи, а отже звільнення пролетаріату від економічного гніту з боку капіталістів та, як наслідок, його повного розкріпачення.

Ключові слова: лівий політичний рух, анархізм, революційний синдикалізм, лібертарний комунізм, синдикати, політичні партії.

Крах радянської ідеологічної моделі, завершальними акордами якого стали розпад «соціалістичного табору» та самого СРСР, призвів до дискредитації соціалістичних ідей та, як наслідок, глобальної кризи традиційних лівих політичних партій – комуністичних, соціалістичних та соціал-демократичних. Ця криза створила сприятливі можливості для активізації ще одного напрямку в межах лівого руху – анархо-синдикалізму, представники якого традиційно виступають проти як соціал-демократії, так і марксистсько-ленінської версії комунізму. Як слушно зазначає В. Дам'є, анархо-синдикалісти сприйняли нові явища «кінця століття» як свого роду «виклик часу», на який не можуть дати відповіді «традиційні ліви» [3, с. 144].

Який же саме ідеологічний проект пропонують сьогодні анархо-синдикалісти? Для того, щоб дати відповідь на це питання необхідно визначити та дослідити базові ідейні засади анархо-синдикалізму як основної альтернативи соціал-демократичному реформізму та революційному марксизму-ленізму в межах лівого руху. Особливої актуальності таке дослідження набуває з огляду на існування українського контексту в історії становлення анархо-синдикалізму. Так, зокрема, «Південноросійська група анархістів-синдикалістів «Новий світ»» брала активну участь у революційних подіях 1905–1907 років у місті Одеса. Також треба згадати створену у 1918 році Конфедерацію анархістських організацій України «Набат» (діяла до 1920 року), що об'єднала представників різних течій анархізму, у тім числі й анархо-синдикалістів. Саме члени цієї організації В. Волін та А. Барон брали активну участь у махновському русі, намагаючись повністю перевести його на ідеологічні позиції анархо-синдикалізму.

Тут необхідно звернути увагу на те, що вітчизняні дослідження анархо-синдикалізму пов'язані, насамперед, із визначенням історичних аспектів становлення цього руху та особливостей його політичних практик в Україні (В. Савченко, О. Лебеденко, В. Жмир, О. Шляхов, Л. Петришина, А. Юрій, С. Ткач) і країнах Західної Європи (О. Бобіна, О. Скопова, А. Репа, Д. Пілаш). Однак у межах української політології відсутні ґрунтовні праці з комплексного аналізу та послідовного викладу основних етапів ідеологічної та інституційно-організаційної еволюції анархо-синдикалізму: основна увага дослідників зосереджена на вивченні соціал-демократичного та комуністичного напрямку, тоді як анархо-синдикалізм залишається на периферії їхніх наукових зацікавлень (частково до цієї проблеми звертається І. Бегей). Натомість, зарубіжна політична та історична наука представлена цілим комплексом ґрунтовних досліджень анархо-синдикалізму. Про це свідчать праці, зокрема, М. Букчіна, Ф. Томпсона, П. Реншоу, М. Херджиса, В. Торпа, М. ван дер Ліндена,

Х. Рюбнера, Ж. Метрона, В. Дам'є, О. Шубіна та А. Дубовика.

Актуальність сформульованої проблеми та її недостатня розробленість у рамках вітчизняної політичної науки зумовлює мету нашого дослідження – на основні встановлення та аналізу основних фаз ідейно-інституційної еволюції анархо-синдикалізму визначити засадничі особливості його ідеологічного проекту на сучасному етапі розвитку міжнародного лівого руху.

Тож, як впливає із самої назви, анархо-синдикалізм є результатом ідейного синтезу двох напрямів – анархізму та синдикалізму (а точніше – революційного синдикалізму). Основний принцип, що ліг в основу такого об'єднання, відображав, по суті, одну із засадничих ідей П.-Ж. Прудона: ліквідація існуючої буржуазно-державної організації та її заміщення організаціями робітничих професійних спілок, які будуть регулювати та організовувати все, що має важливе значення для суспільства. На це, зокрема, вказує, аналізуючи зв'язки між анархізмом та синдикалізмом, П. Кропоткін: «Ми (анархісти – Г. Ш.) маємо право... претендувати на той факт, що ми від самого початку визнавали надзвичайне значення за тими ідеями, які нині є метою синдикалізму. Це – ті ідеї, які розвивались... Прудонем: ідея, що робітничі організації у виробництві, обміні та розподілі мають замінити існуючу капіталістичну експлуатацію та державу, і що вироблення нових форм суспільства – обов'язок та завдання робітничих організацій» [4]. За його словами, саме ці ідеї лягли в основу створеної у 1864 році першої масової міжнародної організації робітничого класу – Першого Інтернаціоналу (Міжнародного товариства робітників або Міжнародної асоціації трудящих) [5].

Характерною особливістю товариства стало те, що до нього увійшли представники різних ідейно-теоретичних течій соціалізму, зокрема, марксисти, прудоністи (прихильники ідей П.-Ж. Прудона), лассальянці (прихильники ідей Ф. Лассалья), бланкісти (прихильники ідей Л. О. Бланкі), тред-юніоністи, та бакуністи (прихильники ідей М. Бакуніна). Такий концептуальний плюралізм створював потужний потенціал та широку перспективу для ідейного синтезу в рамках соціалістичного руху. Натомість, на практиці це вилилось у внутрішнє протистояння: між прудоністами та тред-юніоністами, між марксистами та прудоністами, між тред-юніоністами та марксистами. Однак основна ідейно-політична напруга виникла між марксистами та бакуністами.

Зокрема, бакуністи виступали проти марксистського проекту перебудови суспільства, у якому головна роль була відведена централізованій державі та диктатурі пролетаріату. На їхню думку, його реалізація призведе не до звільнення людини, не до знищення соціального розшарування як такого та відмирання держави, а до утворення нового класового суспільства на чолі з новим привілейованим класом, який монополізує у своїх руках усю державну владу. «За Марксом народ не тільки не повинен її (державу – Г. Ш.) зруйнувати, а, навпаки, зміцнити і посилити, та у цьому вигляді передати у повне розпорядження своїх благодійників та вчителів – начальників комуністичної партії, словом п. Маркву та його друзям, які почнуть звільняти його по-своєму», – зауважує М. Бакунін [1, с. 485]. Відтак, згідно з його

підходом, унаслідок здійснення революції держава повинна бути знищена, а на зміну їй має прийти всевітня федерація вільних робітничих товариств. «Свобода, або анархія, тобто вільна організація робітничих мас знизу догори, є кінцева мета суспільного розвитку...», – зазначає він [1, с. 483].

Ще одна принципова розбіжність між марксистами та бакуністами полягала у питанні методів ведення боротьби із капіталістичною системою. Марксисти розглядали державний апарат в руках пролетаріату як необхідний засіб для здійснення подальшої революції та переходу до безкласового комуністичного суспільства, за якого держава мала зникнути. Виходячи з цього, на шляху до революції вони закликали до політичної боротьби за державну владу в межах структур та можливостей самої буржуазної системи, що передусім означало участь представників робітничого руху (організованих у партію) у парламентських виборах. Бакуністи, натомість, вважали, що боротьба з капіталом має вестись не за політичну владу, а безпосередньо на економічній основі. Вони наголошували, що всезагальне виборче право – «брехня, за якою криється деспотизм правлячої меншості», а тому боротьба у рамках демократичних інститутів є, по суті, вибором нових панів [1, с. 482–483]. У цьому контексті М. Бакунін категорично відкинув марксистську послідовність: спочатку здійснення політичної революції (завоювання державної влади), а лише потім – економічної (перехід до соціалізму). «Економічне звільнення... є основа всякого іншого звільнення... Отже, без усякого жалю має бути виключена політика буржуазних демократів або буржуазних соціалістів, які заявляють, що «політична свобода є попередня умова економічного звільнення»...», – наголошує він [2, с. 17–18].

Тож, як бачимо, засаднича відмінність між марксистами та бакуністами у підходах стосовно найближчого майбутнього інституту держави та його ролі у здійсненні радикальних суспільно-політичних та соціально-економічних перетворень зумовила ідеологічну напругу між ними щодо оцінки політичної (державної) влади, або, іншими словами, у питаннях тактики ведення боротьби за ці перетворення. Марксисти відстоювали необхідність організації пролетаріату у партії та участь у виборах як невід'ємну складову його боротьби за здобуття державної влади з метою подальшого здійснення революції. Бакуністи ж виступали за створення робітничих союзів, яким відводили провідну роль у революції, яка мала бути одночасно і політичною, і соціальною, і економічною. Причому вони відкидали участь пролетаріату у політичних процесах: робітники не мають відмовлятися від права відстоювати власні інтереси, делегуючи його партіям, а повинні вести самостійну боротьбу за економічне звільнення засобом «прямої дії» – революційного страйку.

Ідеологічне протистояння між марксистами та бакуністами призвело у підсумку до розпаду у 1872 році Першого Інтернаціоналу, після чого марксисті перейшли до активної діяльності зі створення соціал-демократичних та соціалістичних партій. Тут необхідно вказати, що до початку ХХ століття марксисті домінували у межах робітничого руху. Причому створенні ними партії контролювали найбільші профспілки. Особливість тактики соціал-демократів

у профспілковому русі полягала у підпорядкуванні масових робітничих організацій ідеологічній лінії партії, орієнтації профспілок на суто економічну боротьбу на робочих місцях при тому, що політичні та соціальні питання перебували під повним контролем партії. Окрім цього, зростаюча легалізація профспілок та стабілізація демократичних інститутів призвели до консолідації прошарку партійної та профспілкової бюрократії, яка, будучи інкорпорованою до капіталістичної системи, прагнула вести боротьбу за інтереси робітників не засобом здійснення революції, а за допомогою реформ [8, с. 177].

Незадоволення таким парламентським курсом робітничих партій викликало формування внутрішньо-партійної лівої опозиції та спротив у профспілковому середовищі. Як наслідок, виникла нова радикальна течія – революційний синдикалізм, під яким почали розуміти профспілковий рух, «що рекомендував для перетворення економічних та соціальних умов «революційну пряму дію» робітничих мас... на протидію парламентському реформізму» [3, с. 25–26]. Цікаво, що значна частина марксистів, які наприкінці XIX – початку XX століття розчарувалися у парламентському соціалізмі та реформізмі, побачили саме у революційному синдикалізмі спосіб оживити та врятувати соціалізм. У цьому контексті, на нашу думку, необхідно звернутись до підходу одного із провідних теоретиків революційного синдикалізму Ж. Сореля.

Так, називаючи себе «неомарксистом», він, з одного боку, прагнув взяти «все революційне, що є у Маркса» та відкинути концепцію парламентського соціалізму, а з іншого – «виправити і доповнити» К. Маркса ідеями П.–Ж. Прудона та досвідом революційного синдикалістського руху [7, с. 175–176]. Тож, згідно з його підходом, основним методом боротьби робітників за свої права та інструментом революційного повалення капіталізму має стати пролетарське насильство та всезагальний страйк. «Революційний синдикалізм підтримує в масах дух страйку, і процвітає він лише там, де відбуваються великі страйки із застосуванням насильства. Соціалізм все частіше уявляється теорією революційного синдикалізму... Оскільки «нова школа» називає себе марксистською, синдикалістською та революційною, ніщо не повинно займати її більше, ніж встановлення історичного масштабу стихійних рухів, що виникають у робітничих масах та які можуть надати суспільному майбутньому напрям, який відповідає ідеям Маркса», – зауважує Ж. Сорель [7, с. 57–58].

В інституційно-організаційному плані виклик з боку революційного синдикалізму домінуванню соціал-демократичних партій у робітничому русі був вперше кинутий у Франції. Насамперед це виявлялось у діяльності так званих «бірж праці»: перша з них була створена у 1886 році в Парижі, а вже у 1892 році вони об'єднались у загальнонаціональну федерацію. Саме у рамках цього руху було сформульовано низку засадничих принципів революційного синдикалізму: незалежність від партій, неучасть у політичній боротьбі, пряма дія, орієнтація на економічну боротьбу та всезагальний страйк.

У 1902 році Федерація бірж праці об'єдналась із іншим центром профспілкового руху Франції – створеною у 1895 році Всезагальною конфедерацією праці (ВКП). Разом вони утворили єдину ВКП, керівництво якої

дотримувалось принципів революційного синдикалізму. Остаточний перехід ВКП на його позиції відбувся у 1906 році на конгресі у місті Ам'єн. Ухвалений програмний документ – «Ам'єнська хартія» – попри те, що відображав компроміс між різними ідейними течіями у межах французької профспілкової конфедерації, був однозначно сприйнятий у міжнародному робітничому русі як декларація принципів революційного синдикалізму. Так, зокрема, визнаючи, синдикат (профспілку) єдиною формою класового об'єднання робітників та основою майбутньої реорганізації суспільства, хартія проголошувала два головні завдання синдикалізму: ведення боротьби за негайне покращення економічного стану робітничого класу та одночасно готувати «повне звільнення» засобом «експропріації капіталістів» у ході всезагального страйку. Окрім цього, документ фіксував відмову від політичної боротьби та незалежність профспілок від «політичних партій та сект» [3, с. 39].

У наступні роки відбулось зближення анархізму та революційного синдикалізму, яке призвело до остаточного оформлення (початок 1920-х років) окремого напрямку – анархо-синдикалізму – на основі запропонованого німецьким анархістом Р. Роккером ідейного синтезу анархізму та революційного синдикалізму [9]. Тут треба звернути увагу на те, що теоретики анархо-синдикалізму (зокрема, Е. Малатеста, А. Сухі, О. Шапіро, Д. Тернер) трактували його не в якості самодостатньої доктрини, а як засіб досягнення анархістського комунізму за П. Кропоткіним. «Анархо-синдикалізм існує як організаційна сила соціальної революції на лібертарно-комуністичній основі; анархісти-комуністи повинні для організації революції бути анархо-синдикалістами, і кожен анархіст, який може стати членом профспілки, повинен бути членом анархо-синдикалістської Конфедерації праці», – наголошує О. Шапіро [3, с. 62–64].

Декларація принципів анархо-синдикалізму була вироблена та ухвалена на Міжнародній синдикалістській конференції у Берліні в червні 1922 року. Анархо-синдикалісти традиційно відкинули політичні партії, парламентаризм, націоналізм та централізм. Натомість, проголосили автономію економічних організацій трудящих фізичної та розумової праці, тактику прямої дії, курс на всезагальний страйк («прелюдія до соціальної революції») як її найвищий вияв, а також визначили своєю основною метою федералістську перебудову економічного та соціального життя, ліквідацію усіх державних функцій в житті суспільства та створення устрою лібертарного комунізму. Причому рішуче було засуджено концепцію диктатури пролетаріату та більшовицькі методи правління [3, с. 71–74].

Визначальним кроком в інституційно-організаційному оформленні анархо-синдикалізму стало утворення на установчому конгресі у Берліні (25 грудня 1922 – 2 січня 1923 року) анархо-синдикалістського Інтернаціоналу, який на знак спадкоємності прийняв історичне ім'я Першого Інтернаціоналу – Міжнародна асоціація трудящих (МАТ). По суті, МАТ стала спадкоємицею антиавторитарного крила Першого Інтернаціоналу (бакуністів). Декларація принципів МАТ («Принципи революційного синдикалізму») в своїй основі повторювала засадничі положення Берлінської декларації червня 1922 року.

Ідеї анархо-синдикалізму набули неабиякої популярності у світовому революційному робітничому русі у міжвоєнний період, перетворивши його в організаційному плані на єдиний в історії масовий варіант анархістського руху. Так, наприклад, у 1920-ті роки в організаціях, близьких до МАТ, нараховувалось до двох мільйонів чоловік. Однак після Другої світової війни анархо-синдикалізм у силу низки причин втрачає свою масовість та поступово маргіналізується, досягнувши у 1960-ті роки найнижчої точки свого впливу. У цей час анархо-синдикалісти займались переважно науково-теоретичною роботою [3, с. 11, 143]. Відновлення інтересу до ідей анархо-синдикалізму та його активізація як політичного руху відбулась у 1970-х роках на тлі всесвітньої хвилі студентських та робітничих протестів. Однак особливості актуальності анархо-синдикалізм як ідеологічна альтернатива у межах лівого руху, як ми уже зазначали, набув на початку 1990-х років у контексті глибокої кризи, у якій опинились традиційні ліві партії унаслідок краху комуністичних режимів та ідеологічного зміщення соціал-демократів у бік неолібералізму.

Тож, сьогодні анархо-синдикалісти наголошують на тому, що партійні «комуністи» та реформісти зазнали повного краху в справі соціалістичного перетворення суспільства. Тому вони пропонують альтернативу, яка, на їхню думку, відкидає те, що поневоле людей – державу, бюрократизовані партії та узалежнені від них і держави реформістські профспілки. Цим інститутам анархо-синдикалісти протиставляють незалежні, революційні анархістські синдикати, засновані на принципах самоорганізації та самоуправління. Саме їх вони розглядають як єдину організуючу силу трудящих, що правомочна виражати їхні інтереси, а також як єдиний інструмент антиавторитарної соціальної революції, здійснити яку можливо за допомогою всезагального страйку як найвищої форми вияву тактики прямої дії.

Виступаючи проти «неоліберального тоталітаризму», анархо-синдикалісти висувають також іншу, альтернативну до «пануючої неоліберальної капіталістичної» модель глобалізації. «На противагу наступу капіталу та політиканам усіх мастей революційні трудящі світу мають створити справжню Міжнародну Асоціацію Трудящих...», яка повинна розгорнути революційну боротьбу у всіх країнах для того, щоб раз і назавжди зруйнувати існуючі політичні та економічні режими і встановити лібертарне комуністичне суспільство», – наголошують вони [6]. Відтак сьогодні анархо-синдикалісти, приєднуючись до гасла «Інший світ можливий», є учасниками широкого руху альтерглобалістів, який об'єднує суспільно-політичні сили різного ідеологічного спрямування.

Отже, може констатувати, що, по-перше, в ідеологічному вимірі анархо-синдикалізм є результатом ідейного синтезу анархізму та революційного синдикалізму, який відбувся на базі таких основних засад: у боротьбі за свої інтереси робітники мають створити власні, засновані на принципах самоорганізації та самоуправління об'єднання (синдикати), які повинні стати основним інструментом революційного повалення капіталістичної системи, а отже звільнення пролетаріату від економічного гніту з боку капіталістів та, як наслідок, його повного розкріпачення. Замінивши собою зруйновану державу, робітничі об'єднання, їхня всесвітня вільна федерація, стане основою побудови

нового суспільного устрою, який анархо-синдикалісти визначають як лібертарне комуністичне суспільство.

По-друге, анархо-синдикалісти, будучи у інституційно-організаційному плані категоричними противниками політичних партій, які вони розглядають як інструменти боротьби за державну владу, а не за свободу, орієнтуються саме на розвиток та радикалізацію самоврядних і самоорганізованих робітничих виступів, незалежних від традиційних (реформістських) профспілок та партій. У ході цих виступів усі рішення мають ухвалюватись відповідно до принципів прямої демократії та реалізуватись засобом прямої дії.

Список використаних джерел

1. Бакунин М. Государственность и анархия / М. Бакунин // Бакунин М. Философия. Социология. Политика. – М.: Правда, 1989. – С.291–526.
2. Бакунин М. Политика Интернационала / М. Бакунин // Бакунин М. Избранные сочинения. – Т. IV. – М.: Голос труда, 1920. – С.3–22.
3. Дамье В. История анархо-синдикализма: Краткий очерк / В. Дамье. – Изд. 2-е, испр. и доп. – М.: Либроком, 2010. – 152 с.
4. Кротопок П. Синдикализм и Анархизм [Электронный ресурс] / П. Кротопок. – Режим доступа: <http://kropotkin.site/p-a-kropotkin-sindikalizm-i-anarxizm-2>
5. Кротопок П. Письмо к Н. Рубакину. 27 марта 1913 [Электронный ресурс] / П. Кротопок. – Режим доступа: <http://oldcancer.narod.ru/Nonfiction/PAK-Letters91.htm#130312NAR>
6. Принципы, цели и статуты Международной Ассоциации Трудящихся [Электронный ресурс]. – Режим доступа: <http://aitrus.info/node/12>
7. Сорель Ж. Размышления о насилии / Ж. Сорель // Пер. с франц. Б. Скуратов, В. Фриче. – М.: Фаланстер, 2013. – 293 с.
8. Post C. What is Left of Leninism? New European Left Parties in Historical Perspective / C. Post // Socialist Register. – 2013. – Vol.49. – P.175–197.
9. Rucker R. Anarchosyndicalism [Electronic resource] / R. Rucker. – Mode of access: http://www.spunk.org/library/writers/rocker/sp001495/rocker_as1.html

References

1. Bakunin M. Gosudarstvennost i anarkhiya / M. Bakunin // Bakunin M. Filosofiya. Sotsiologiya. Politika. – M.: Pravda, 1989. – S.291–526.
2. Bakunin M. Politika Internatsionala / M. Bakunin // Bakunin M. Izbrannye sochineniya. – T. IV. – M.: Golos truda, 1920. – S.3–22.
3. Dame V. Istoriya anarkho-sindikalizma: Kratkiy ocherk / V. Dame. – Izd. 2-e, ispr. i dop. – M.: Librokom, 2010. – 152 s.
4. Kropotkin P. Sindikalizm i Anarkhizm [Elektronnyy resurs] / P. Kropotkin. – Rezhim dostupa: <http://kropotkin.site/p-a-kropotkin-sindikalizm-i-anarxizm-2>
5. Kropotkin P. Pismo k N. Rubakinu. 27 marta 1913 [Elektronnyy resurs] / P. Kropotkin. – Rezhim dostupa: <http://oldcancer.narod.ru/Nonfiction/PAK-Letters91.htm#130312NAR>
6. Printsipy, tseli i statuty Mezhdunarodnoy Assotsiatsii Trudyashchikhsya [Elektronnyy resurs]. – Rezhim dostupa: <http://aitrus.info/node/12>
7. Sorel Zh. Razmysleniya o nasilii / Zh. Sorel // Per. s frants. B. Skuratov, V. Friche. – M.: Falanster, 2013. – 293 s.
8. Post C. What is Left of Leninism? New European Left Parties in Historical Perspective / C. Post // Socialist Register. – 2013. – Vol.49. – P.175–197.
9. Rucker R. Anarchosyndicalism [Electronic resource] / R. Rucker. – Mode of access: http://www.spunk.org/library/writers/rocker/sp001495/rocker_as1.html

Shypunov H. V., Candidate of Political Sciences, Associate Professor, Department of Theory and History of Political Science, Ivan Franko National University of Lviv (Ukraine, Lviv), gennadij.shipunov@gmail.com

Anarcho-syndicalism as a line of ideological and institutional evolution of the left political movement

In the article, on a base of analysis of the ideas of P.-J. Proudhon, M. Bakunin, J. Sorel, P. Kropotkin and R. Rokker, as well as the study of the fundamental stages

of the institutional formation of revolutionary syndicalism, figured out that in ideological terms anarcho-syndicalism is the result of the synthesis of anarchism and revolutionary syndicalism. It is substantiated that this synthesis took place on the basis of the following principles: while fighting for their interests workers must create their own, based on principles of self-organization and self-government associations (syndicates), which should become the main tool of revolutionary overthrow of the capitalist system, and, consequently, the liberation of the proletariat from economic oppression by the capitalists and, as a result, its complete emancipation.

Keywords: left political movement, anarchism, revolutionary syndicalism, libertarian communism, syndicates, political parties.

* * *

УДК 323(477):614

Постельжук Я. В.,
аспірантка кафедри політичних наук,
Рівненський державний гуманітарний університет
(Україна, Рівне), nevyinna1@gmail.com

ПРОФІЛАКТИКА НЕІНФЕКЦІЙНИХ ЗАХВОРЮВАНЬ ЯК ПРОВІДНИЙ НАПРЯМ ГЛОБАЛЬНОЇ ПОЛІТИКИ ОХОРОНИ ЗДОРОВ'Я

Проаналізовано зміст і цілі глобальної політики у сфері профілактики неінфекційних захворювань, які представляють основний сегмент у структурі патологій здоров'я практично в усіх країнах світу. Визначено основні напрями боротьби з неінфекційними захворюваннями на міжнародному та національному рівнях.

Ключові слова: здоров'я, неінфекційні захворювання, культура здоров'я, здоровий спосіб життя, діагностика, профілактика, держава, міжнародні організації, ВООЗ, ООН, НІЗ.

Здоров'я є одним з найважливіших факторів благополуччя та щастя сучасної людини. Його цінність та збереження й виступає актуальною проблемою розвитку будь-якого модерного суспільства, зрештою сучасної цивілізації на планеті в цілому. В такому аспекті проблеми збереження здоров'я людини постає об'єктом як наукових досліджень, так і державної політики в сфері охорони здоров'я. В умовах глобалізації, збереження здоров'я стало стратегією планетарного масштабу, що знайшло відображення в документах та діяльності Всесвітньої організації охорони здоров'я (ВООЗ) та інших міжнародних організацій.

Проблема збереження та захисту здоров'я давно набула ознаки надіндивідуальної компоненти, що обумовлюється ускладненням процесів соціального розвитку та системних факторів, які впливають на здоров'я людей. Це може відбуватися в контексті зростання як позитивних, так і негативних впливів. Його наслідком є швидке зростання кількості проявів різних форм захворюваності, а з часом можуть спостерігатися/проглядатися й принципові зрушення в самій її структурі. Такі зміни стосуються зростання долі неінфекційних захворювань (НІЗ), які здебільшого носять хронічний характер. До групи НІЗ відносяться серцево-судинні і онкологічні захворювання, діабет і хронічні хвороби органів дихання (наприклад, хронічна обструктивна хвороба легень чи астма тощо) [6, с. 1]. Саме в останні роки ВООЗ розпочала включати їх до переліку НІЗ.

Зокрема, за даними інформаційного бюлетеню ВООЗ від квітня 2017 р., щороку від неінфекційних захворювань вмирає більш ніж 40 мільйонів чоловік, що складає 70% усіх випадків смерті на планеті. Біля 87% таких «передчасних» летальних випадків припадає на країни (Азії, Африки та Латинської Америки) із

низьким/середнім рівнем доходів громадян і відсталою/нетехнологічною економікою [12].

У структурі смертності від НІЗ найбільша частка припадає на серцево-судинні захворювання, від яких щороку помирає 17,7 млн. чоловік. За ними слідують ракові захворювання (8,8 млн. випадків), захворювання органів дихання (3,9 млн. випадків) і діабет (1,6 млн. випадків). На ці чотири групи захворювань припадає 81% всіх випадків смерті від НІЗ [12].

Неінфекційні захворювання також відомі як хронічні захворювання, що як правило, мають тривалий перебіг і є результатом впливу комбінації генетичних, фізіологічних, екологічних і поведінкових факторів. В такому аспекті надмірне вживання тютюну, низький рівень фізичної активності, зрештою зловживання алкоголем і нездорове харчування тощо, виступають основними поведінковими факторами поширення НІЗ, проявами низького рівня культури здоров'я суспільства та окремо взятої людини в цілому.

Діагностика, лікування та профілактика НІЗ – основні компоненти політики по боротьбі з неінфекційними хворобами на національному та глобальному рівнях. Саме поширення НІЗ у різних країнах світу стимулює подальший розвиток науки про здоров'я та хвороби, практичної медицини, прокламації тренду – збережи здоров'я на індивідуальному рівні, профілактики різного роду епідемічних захворювань, зрештою формування культури здорового способу життя. А тому, вище зазначенні рефлексії й обумовлюють (ті завдання, що мають бути безпосередньо розкриті в даній статті.

Профілактичний напрям в медицині почав активно розвиватись з початку 70-х років ХХ століття. Так, в 1974 р. М. Лалонд (міністр охорони здоров'я Канади) підготував спеціальний звіт під назвою «Новий підхід до охорони здоров'я канадців», який став відомий у всьому світі завдяки інноваційному світогляду на сферу охорони здоров'я населення. Попри те, канадець заложив новий етап у розвитку концептуальних основ політики підтримки та захисту здоров'я в сучасних умовах [17, с. 33–34].

В документі М. Лалонда чітко було обґрунтовано висновок про те, що здоров'я громадян залежить не стільки від медицини, скільки від рівня якості та способу життя людей. Політик запропонував стратегію розвитку охорони здоров'я на основі нового бачення чинників індивідуального здоров'я, яка включала більше 70 напрямів її реалізації. М. Лалонд вважав, що необхідно формувати відповідні даній стратегії державні структури (метою яких є формування культури здорового способу життя), проводити всебічні дослідження рівня та факторів здоров'я, інформувати з цих питань населення, реалізувати практичні заходи, що спрямовані на підвищення культури здоров'я на локальному рівні (та на рівні громади загалом) [17, с. 63–71].

В 60–70-ті рр. ХХ ст. на теренах Союзу Радянських Соціалістичних Республік (СРСР) розпочала свій розвиток валеологія. Вона представляє собою напрям наукових досліджень, об'єктом яких є індивідуальне здоров'я, вивчення факторів, що впливають на нього, методи коригування способу життя людини з метою забезпечення оптимального рівня здоров'я. Її ввів у науковий обіг (сам термін «валеологія») радянський вчений, доктор медичних наук, професор І. І. Брехман [2, с. 6–9]. Інди-